

Rapport fra den sjette konference i Kristent- Muslimsk Samtaleforum

18.-19.november 2011
Minhaj ul-Quran, København

Rapport fra
den sjette konference i
Kristent Muslimsk Samtaleforum

18.-19. november 2011

Billedreportage

Indholdsfortegnelse

Indledning	4
Arrangementer i Kristent Muslimsk Samtaleforum.....	5
Deltagerliste	5
Program lørdag d. 19. november 2011.....	6
Velkomst v. Ali Imran, Minhaj ul-Quran	7
Velkomst v. formandskabet for KMS	7
Læsning/recitation af Bibelen og Koranen	8
Åbning af konferencen v. biskop Kjeld Holm, Aarhus Stift.....	8
Teologisk uddannelse i et multireligiøst samfund	9
Debat	11
Paneldebat om ”Teologisk uddannelse i en dansk multireligiøs kontekst”	11
Oplæg v. Jørgen S. Nielsen.....	11
Oplæg v. Peter Fischer-Møller.....	12
Oplæg v. Fatih Alev.....	14
Debat	15
Opsamling v. Elizabeth Dons Christensen og Asmat Mojaddedi.....	16
Debat: Behov for uddannelse og den nye styringsgruppes opgaver og sammensætning	16
Valg til styringsgruppen.....	17
Åben studiedag om ”Religiøs dannelse i egen og andres tradition”	19
Program fredag d. 18. november 2011	19
Velkomst v. Annette Bennedsgaard, Safia Aoude og Kåre Schelde Christensen.....	19
Religiøs dannelse i det senmoderne samfund. Hvor søger kristne og muslimer religiøs viden og dannelse i dag – og hvilke autoriteter har betydning?	20
Summegrupper og opklarende spørgsmål.....	22
Hvordan foregår dannelse i egen og andres religiøse tradition i folkeskolen – og hvordan håndterer folkeskolen elever med forskellig religiøs baggrund?	23
Summegrupper og opklarende spørgsmål.....	25
Hvad har haft betydning for min religiøse dannelse, og hvilken rolle har ”de andre” traditioner spillet?	26
Annie Engrob Knudsen (kristen)	26
Sabah Abid (muslim)	27
Helena Larsen (konvertit, i dag muslim)	28
Samtale og debat med alle oplægsholdere	28
Orientering fra Kristent Muslimsk Samtaleforum og andre dialogaktiviteter	30
Appendiks: Pressemeldelse	31
Basis for Kristent Muslimsk Samtaleforum.....	32

Indledning

Af Kåre Schelde Christensen, generalsekretær i Folkekirke og Religionsmøde

”Teologisk uddannelse i Danmark”. Sådan lød temaet for den sjette konference for kristne og muslimske ledere i Danmark, som fandt sted d. 18. – 19. november 2011 i Minhaj ul-Qurans moské og kulturcenter i København NV.

Med det valgte tema satte styringsgruppen for Kristent Muslimsk Samtaleforum fokus på uddannelse af fremtidens imamer og præster i Danmark. Det skete bl.a. på baggrund af levende oplæg ved professor Henk Vroom og lektor Yaser Ellethy (hhv. kristen og muslim) fra Free University of Amsterdam. De to oplægsholdere tegnede et overordnet billede af, hvordan islam i dag bliver studeret på et på engang ”indefra” og akademisk grundlag ved et universitet i Europa, og samtidig delte de deres glæder og udfordringer ved siden 2005 at have uddannet imamer og præster på det samme fakultet.

Biskop Kjeld Holm pointerede ved den officielle åbning af konferencen: ”Hvis man med religiøs uddannelse mener, at man har svaret, så tager man fejl. Det man kan, er, at man kan være fælles om at formulere nogle spørgsmål. Det er meningen med uddannelse også inden for det religiøse felt. At vi bliver gode til at stille de rigtige spørgsmål.” Og dagen viste sig yderst frugtbar i forhold til i fællesskab at stille spørgsmål. Særligt i forhold til hvordan fremtidens forkyndere i Danmark, såvel imamer som præster, bedst muligt bliver i stand til at varetage deres hverv i et flerreligiøst dansk samfund. Men også i forhold til hvordan vi fortsat kan blive ved med at stille de rigtige spørgsmål til vores religiøse traditioner.

Konferencens officielle del blev afholdt lørdag d. 19. november. Her deltog 55 kristne og muslimske ledere. Fra kristen side deltog tre biskopper fra folkekirken samt præster og organisationsledere fra forskellige kirkesamfund. Fra muslimsk side deltog syv imamer samt repræsentanter for en række muslimske organisationer og paraplyorganisationer, herunder formanden for Muslimernes Fællesråd. I lighed med sidste år blev konferencen indledet med en åben studiedag. Den blev afholdt fredag d. 18. november i Alexandersalen på Københavns Universitet under temaet ”Religiøs dannelse i egen og andres tradition”.

Konferencen blev planlagt og gennemført af styringsgruppen for Kristent Muslimsk Samtaleforum, som blev nedsat på sidste års konference. Styringsgruppen bestod af Annette Bennedsgaard (formand), Haleema Uppal (næstformand), Inge Lise Pedersen, Sami Küçükakin, Erling Tiedemann, Holger Lam, Safia Aoude, Karina Dahlmann, Jihad al-Farra og Yasar Kanber.

Der skal lyde en stor tak til Minhaj ul-Quran, som i år var værter for konferencen. Ligeledes skal der lyde en stor tak til organisationer og stifter, der har ydet økonomisk støtte og dermed gjort afholdelse af konferencen og arbejdet i Kristent Muslimsk Samtaleforum i 2011 mulig. Tak til Grundtvigsk Forum, Landsforeningen af Menighedsråd, Mission Afrika, Den Katolske Kirke og følgende stifter i Folkekirken: Haderslev, Viborg, Fyen, Aarhus og Roskilde.

Med denne rapport ønsker vi at give indblik i de oplæg, samtaler og debatter, der blev ført på den sjette konference i Kristent Muslimsk Samtaleforum.

God læselyst!

Arrangementer i Kristent Muslimsk Samtaleforum

16. november: Kristen Muslimske Studiedag, København

17. november: Konference for kristne og muslimske ledere i Danmark 2012, Jerusalemskirken i København.

Flere oplysninger følger på www.religionsmoede.dk

Deltagerliste

MUSLIMSKE DELTAGERE

Mehmet Durmus	Dansk Tyrkisk Islamisk Stiftelse, Imam
Asmat Mojaddedi	Muslimernes Fællesråd, Formand
Stine Høxbroe	Muslimernes Fællesråd
Kassem Rachid	Dansk Velgørenheds Organisation, Aabenraa, Imam
Sami Kucukakin	Dialog Forum, Formand
Isa Kuyucuoglu	Dialog Forum
Haleema Uppal	Minhaj Women youth League, Bestyrelsesmedlem
Aminah Ishaq	Minhaj Women League, Generalsekretær
Bilal Ashraf Uppal	Minhaj ul Quran, Generalsekretær
Ali Imran	Minhaj ul Quran
Nadeem Younis Muhammad	Minhaj ul Quran, Odense, imam
Zahraa Kassim Al-Robaai	Imam Ali Islamic Centre in Denmark, Presserådgiver
S. M. M. Khademi	Imam Ali Islamic Centre in Denmark, Imam
Ahmet Deniz	Dansk islamisk Trossamfund (pva. Dansk Muslimske Union), Formand
Bunyamin Kocer	Dansk islamisk Trossamfund (pva. Dansk Muslimske Union)
Safia Aoude	Kristent Muslimske Samtaleforum, Styringsgruppemedlem
Jehad al-Farra	Dansk islamisk Råd, Ansvarlig for Public Relations
Gina al-Farra	Dansk islamisk Råd
Fatih Alev	Moskeforeningen, Formand, imam
Mohammed Peter Helnæs	Moskeforeningen
Imran bin Munir Husayn	IslamAkademiet, Imam
Selahaddin Ipek	Dialog Forum Aarhus, Næstformand
Naveed Baig	Islamisk Kristent Studiecenter, Hospitalsimam
Abdul Wahid Pedersen	Danish Muslim Aid, Imam
Safet Bektovic	Center for Europæisk Islamisk Tænkning, Københavns Universitet, Lektor
Saliha Marie Fetteh	Mellemøstudier, Syddansk Universitet, Ekstern lektor

KRISTNE DELTAGERE

Elizabeth Dons Christensen	Ribe Stift, Biskop
Kjeld Holm	Aarhus Stift, Biskop
Peter Fischer-Møller	Roskilde Stift, Biskop
Leif Vestergaard	Folkekirke og Religionsmøde, Formand
Marianne Larsen	Folkekirkens Tværkulturelle Samarbejde i Odense, Leder
Annette Bennedsgaard	Kristent Muslimske Samtaleforum, Formand
Poul Erik Kammergaard	Jerne Kirke, Esbjerg, Stiftspræst
Kirsten Münster	Haderslev Domkirke, Sognepræst

Karina Dahlmann	Tværkulturelt Udvalg, Haderslev Stift, Sognepræst
Ebbe Elm	Sønderbro Kirke, Horsens, Sognepræst
Inge With Johannesen	Tværkulturelt Udvalg, Haderslev Stift, Sognepræst
Leif Munksgaard	Stiftsudvalget for Folkekirke og Religionsmøde i Københavns Stift, Formand
Niels Nymann Eriksen	Apostelkirken, Vesterbro, Sognepræst
Birte Andersen	Lundehus Kirke, Østerbro, Sognepræst
Søren Agersnap	Præsteforeningen, Hovedbestyrelsesmedlem
Birgitte Stoklund Larsen	Grundtvigsk Forum, Akademileder
Jørgen Skov Sørensen	Folkekirkeens Mellemkirkelige Råd, Sekretariatschef
Paul Verner Skærved	Folkekirkeens Mellemkirkelige Råd, Næstformand
Mads Christoffersen	Danske Kirkers Råd, Generalsekretær
Erling Tiedemann	Den Katolske Kirke, Redaktør
Holger Lam	Frikirkeforum, Baptistkirken, Præst
Peter Götz	Det danske Missionsforbund, Missionsforstander, Præst
Thyra Smidt	Danmission - Mødestedet på Vesterbro, Leder
Daniel Ettrup Larsen	Indre Mission Tværkulturelle Arbejde, Tværkulturel konsulent
Kurt Christensen	Menighedsfakultetet, Professor

ANDRE DELTAGERE

Henk Vroom	Free University of Amsterdam, Professor emeritus, hovedoplægsholder
Yaser Ellethy	Free University of Amsterdam, Lektor, hovedoplægsholder
Jørgen S. Nielsen	Center for Europæisk Islamisk Tænkning, Professor, paneldeltager
Kåre Schelde Christensen	Folkekirke og Religionsmøde, Generalsekretær
Jan Nilsson	Folkekirke og Religionsmøde, Netværkskonsulent
Mogens Mogensen	Folkekirke og Religionsmøde, Konsulent
Majbrit Billesø Jensen	Folkekirke og Religionsmøde, Kommunikationsmedarbejder
Malene Fenger-Grøndahl	Journalist og forfatter, ordstyrer
Elizabeth Konx-Zeith	Oversætter
Niels Valdemar Vinding	Center for Europæisk Islamisk Tænkning, PhD studerene, observatør

Program lørdag d. 19. november 2011

9.30	Kaffe, rundstykker og registrering
10.00	Velkomst ved Ali Imran, Minhaj ul-Quran samt ved formandskabet for Kristent Muslimsk Samtaleforum Annette Bennedsgaard og Haleema Uppal Læsning/recitation af Bibelen og Koranen Åbning af konferencen v. biskop Kjeld Holm, Aarhus Stift
10.30	Teologisk uddannelse i et multireligiøst samfund Erfaringer og udfordringer ved at uddanne imamer og præster ved samme teologiske fakultet – med inddragelse af hhv. et kristent og muslimsk perspektiv v. professor Henk Vroom og lektor Yaser Ellethy, Free University of Amsterdam Ordstyrer: Journalist Malene Fenger-Grøndahl
11.45	Pause
12.00	Spørgsmål og debat med oplægsholderne

- 12.30 Frokost
- 13.20 Bøn og andagt
- 13.40 Paneldebat: Teologisk uddannelse i en dansk multireligiøs kontekst
 Paneldeltagere: Professor Jørgen S. Nielsen, biskop Peter Fischer-Møller og imam Fatih Alev
 Ordstyrer: Journalist Malene Fenger-Grøndahl
- 15.30 Kaffepause
- 15.45 De næste skridt i Kristent Muslimsk Samtaleforum
 - hvad er vigtigt for fremtidens dialog mellem kristne og muslimer i Danmark - hvor skal vi hen?
 - valg af styringsgruppe
 - evt. nedsættelse af arbejdsgruppe
 - vedtagelse af pressemeddelelse fra konferencen
- 17.00 Afslutning

Velkomst v. Ali Imran, Minhaj ul-Quran

Ali Imran bød velkommen til Minhaj ul-Quran moské og kulturcenter i København, hvor den sjette konference i Kristent Muslimsk Samtaleforum blev afholdt.

Ali Imran udtrykte stor glæde over at kunne ligge lokaler til den sjette konference i Kristent Muslimsk Samtaleforum. Minhaj ul-Quran moské og kulturcenter er et nyrenoveret center, der blev åbnet i juni 2011. Siden har der dagligt været mange forskellige aktiviteter, bl.a. undervisning og sportsaktiviteter.

Minhaj ul-Quran International blev etableret i 1981 i Pakistan af grundlæggeren Prof. Dr. Tahir ul Qadri. Siden da har Minhaj ul-Quran udviklet sig og er nu repræsenteret i 90 lande over hele verden. I Danmark blev den første Minhaj ul-Quran moské etableret i 1987 i Valby. I dag tæller Minhaj ul-Quran ca. 1.400 medlemmer, heraf både børn, unge og ældre.

Velkomst v. formandskabet for KMS

Annette Bennedsgaard og Haleema Uppal, hhv. formand og næstformand for Kristent Muslimsk Samtaleforum, bød velkommen til den sjette konference for kristne og muslimske ledere.

”Det er en stor fornøjelse at se, at vi er så mange samlet i dag, og at vi er repræsenteret fra forskellige kristne og muslimske organisationer”, sagde Annette Bennedsgaard og fortsatte: ”Formålet med Kristent Muslimsk Samtaleforum er at skabe et samtalerum, hvor vi kan få øje på de forforståelser, vi hver især har, og som vi til daglig måske ikke ser, fordi de er så selvfølgelige.”

Temaet i dag er ”Teologisk uddannelse i Danmark”. Som religiøse ledere må vi alle være med til at tænke på, hvordan vi får religiøse ledere, der er klædt godt på og som kan vise, at tro ikke kun leder ind i en osteklokke. Det er et fælles ansvar i vores samfund, pointerede Annette Bennedsgaard.

Til slut gav Annette Bennedsgaard udtryk for et håb om, at dagens oplæg kunne være med til, at der blev åbnet nogle nye veje og ideer for, hvordan fremtiden ser ud, og hvad det er, der er vigtigt for os i Danmark.

Læsning/recitation af Bibelen og Koranen

Efter velkomsten blev der læst/reciteret fra hhv. Bibelen og Koranen.

Læsning fra Bibelen: Matt 5,38-48

I har hørt, at der er sagt: ›Øje for øje og tand for tand.‹ Men jeg siger jer, at I ikke må sætte jer til modværge mod den, der vil jer noget ondt. Men slår nogen dig på din højre kind, så vend også den anden til. Og vil nogen ved rettens hjælp tage din kjortel, så lad ham også få kappen. Og vil nogen tvinge dig til at følge ham én mil, så gå to mil med ham. Giv den, der beder dig; og vend ikke ryggen til den, der vil låne af dig.

I har hørt, at der er sagt: ›Du skal elske din næste og hade din fjende.‹ Men jeg siger jer: Elsk jeres fjender og bed for dem, der forfølger jer, for at I må være jeres himmelske faders børn; for han lader sin sol stå op over onde og gode og lader det regne over retfærdige og uretfærdige. Hvis I kun elsker dem, der elsker jer, hvad løn kan I så vente? Det gør tolderne også. Og hvis I kun hilser på jeres brødre, hvad særligt gør I så? Det gør hedningerne også. Så vær da fuldkomne, som jeres himmelske fader er fuldkommen!

Læsning fra Koran: Sura 2, ayat 21-25

I mennesker! Tjen jeres Herre, der skabte jer og dem før jer; måske bliver I gudfrygtige! – der lagde jorden som et tæppe for jer, satte himlen som et bygværk, sendte vand ned fra himlen og derved frembragte frugter til underhold for jer! Så sæt ikke ligemænd for Gud, når I dog har viden! Tvivler I på det, som Vi har sendt ned til Vor tjener, så kom med en sura magen til, og indkald de vidner, I har, ud over Gud, hvis I siger sandheden!

Men gør I ikke dette; og I vil ikke kunne gøre det - så tag jer i vare for den ild, hvis brændsel er mennesker og sten! Den er beredt til de vantro. Bring dem, der tror og gør gode gerninger, det gode budskab, at de har haver med rindende floder i vente; hver gang de dér bliver forsørget med frugt til underhold, vil de sige: "Det er jo det samme, som vi blev forsørget med før!" for de vil få noget, der ligner. Dér vil de have rene hustruer, og dér skal de forblive til evig tid.

Åbning af konferencen v. biskop Kjeld Holm, Aarhus Stift

Biskop over Aarhus Stift, Kjeld Holm, åbnede den sjette konference for kristne og muslimske ledere. ”Jeg bliver til tider spurgt om, hvad uddannelse gør godt for? Uddannelse er noget, vi bliver klogere mennesker af. Men det er jeg nu ikke så sikker på, at vi bliver. Derimod bliver vi mere indsigtsfulde,” udtrykte Kjeld Holm.

På en husmur var der engang skrevet ”Jesus er svaret!” Men hvad er spørgsmålet, var der én, der havde skrevet. Det var et meget relevant spørgsmål, pointerede Kjeld Holm og fortsatte: ”Hvis man med religiøs uddannelse mener, at man har svaret, så tager man fejl. Det man kan, er, at man kan være fælles om at formulere nogle spørgsmål. Det er meningen med uddannelse også inden for det religiøse felt. At vi bliver gode til at stille de rigtige spørgsmål.”

Kjeld Holm gav udtryk for, at det afgørende er, at man kommer til indsigt, og at man får stillet nogle spørgsmål – og herigennem får en indsigt om, at vi deler vanskeligheder med hinanden. Det man uddanner sig til, er det man i forvejen holder af, fremhævede Kjeld Holm. Grundtvig har engang sagt: ”Den har aldrig levet som klog på det er blevet, han først ej havde kær”. Man kan ikke blive klog på noget, man ikke holder af. Når man holder af noget, får man lyst til at nyformulere, så man kan trænge dybere ned i det. Der skal være en forhåndsinteresse og et forhåndsengagement.

Til sidst understregede Kjeld Holm, at det er vigtigt, at vi deler vanskeligheder med hinanden, og at vi trænger ned i det, der er vigtigt i vores samfund. Kærligheden til det engagement gør, at man kan trænge dybere og dybere ned i det. ”Jeg håber dagen må blive god og ønsker held og lykke med at trænge ned i det, I i forvejen har kær,” sluttede Kjeld Holm.

Teologisk uddannelse i et multireligiøst samfund

v. professor Henk Vroom og lektor Yaser Ellethy, Free University of Amsterdam

Professor Henk Vroom

Center for Islamisk Teologi blev etableret ved Det Teologiske Fakultet ved Det Frie Universitet i Amsterdam i 2005. Målet var at etablere et center ikke for religiøse studier, men for studiet af islamisk teologi – i en vesteuropæisk kontekst. Her studeres de traditionelle islamiske kilder og traditioner samtidig med, at den vesteuropæiske kontekst studeres. Undervisningen varetages af muslimske forskere med fuld akademisk frihed og efter akademiske standarder, som er gængse på vestlige universiteter. Samtidig opretholdes officielle relationer med muslimske organisationer både i Holland og i udlandet.

Det Frie Universitet blev etableret i 1880, som et universitet uafhængigt af staten. Oprindeligt var universitetet knyttet til reformerte kirker, men har siden 1960 været økumenisk. Den akademiske frihed fastholdes inden for kredsen af den kristne tro og relationer med kirken. Universitetet opererer ud fra en forståelse af, at der ikke findes nogen neutralitet i religion. Alle forskere må både udføre et ”beskrivende arbejde” og lære at aflægge regnskab for deres tro (hvordan kristne kan tale om Gud og livet, og hvordan kirken kan organiseres osv.).

Islam er en religion med stor lokal diversitet. Muslimer i Vesteuropa lever i kulturer, som er forskellige fra den kultur, som muslimer i Marokko, Tyrkiet, Egypten, Afghanistan eller Pakistan lever i. Muslimer har brug for imamer, som er uddannet i den kontekst, hvor de skal arbejde, så de kan være til virkelig hjælp for de muslimer, som lever i den kontekst.

I en lokal imam-uddannelse må den islamiske identitet fastholdes. Det er vigtigt, at uddannelsen ikke finder sted i en lukket enklave adskilt fra resten af samfundet, hvor de studerende lever isoleret, men på et åbent universitet, hvor den akademiske standard holdes i hævd, hvor der også undervises i andre fag, som vordende imamer kan have stor nytte af at studere, og hvor de muslimske studerende dagligt interagerer med kristne studerende. De studerende studerer de klassiske discipliner i islamisk teologi, såsom, recitation, eksegesi (*tafsir*), historie, etik (*fiqh*), *kalam*, arabisk osv. – alt sammen både i form af en deskriptiv og en normativ undervisning. Desuden undervises i de kontekstuelle fag, som viden om andre religiøse og sekulære traditioner, dialog osv.

I BA programmet studeres der islam (90 ECTS) og arabisk (30 ECTS), som er specifik for de studerende i islamisk teologi, og dertil en række andre fag som fx filosofi og socialvidenskaber (60 ECTS), som studeres sammen med andre studerende. I MA programmet om islamisk sjælesorg (60 ECTS) studeres nogle af fagene (som fx psykologi) sammen med andre studerende, mens der også er særlige islamiske fag.

Det Teologiske Fakultet er på samme tid et trygt og et udfordrende sted at studere, et sted med diversitet og dialog, et sted, hvor man møder anderledestroende og får mulighed for at udvikle sig. Professor Vroom har sagt til sine kristne studerende: "Hvis I ikke kan forklare jeres kristne tro til en muslim, så kan I heller ikke forklare den for jeres egne unge." Moskeernes og kirkernes problem er evnen til at kommunikere de dybeste indsigter, i og uden for hhv. moské og kirke. Derfor arbejdes der på det i undervisningen, her er diversiteten på fakultetet en stor ressource.

De studerende interagerer på mange forskellige måder. Nogle vidner om deres egen tro, men forstår ikke hvad de andre siger. Andre vidner om deres tro, lytter, tænker og besvarer de spørgsmål, de får. Men den religiøse mangfoldighed udelukker, at studerende ikke tænker over deres tro, men kun indlærer facts, her lærer de at besvare hvorfor og hvordan spørgsmål.

Lektor Yasar Ellethy

I Holland er der ca. 1 million muslimer, omkring 360.000 er af tyrkisk oprindelse og omkring 310.000 er af marokkansk oprindelse. Den sidste tredjedel kommer fra en lang række andre lande, og desuden er der ca. 10.000 konvertitter.

Det muslimske samfund er præget af stor diversitet på det etnisk-kulturelle område og lider af et minoritetssyndrom i spændingen mellem integration og identitet. Det er præget af forskellige ambitioner og tvivl mht. islam eller en hollandsk islam. De hollandske muslimske organisationer lider under en mangel på en paraplyorganisation, der kan repræsentere dem. De mangler også akademikere, som kan repræsentere dem.

Centret for Islamisk Teologi er unikt, ikke bare i Holland, men i hele Europa, ja, i hele verden. Her er der et teologisk uddannelsesprogram for muslimer med muslimsk stab i samarbejde med muslimske organisationer, den hollandske stat og globale islamiske organisationer. Her underviser vi ikke om islam, men i islam, inden for den hollands-vesteuropæiske kontekst på en måde, der fører til en intens dialog mellem kristne og muslimer.

De muslimske forskere/undervisere ansættes på basis af sædvanlige akademiske kriterier og med et blik på at finde en balance mellem de studerendes og stabens baggrund, etnisk og kulturelt. Læseplanen er et miks af islamiske og kontekstuelle fag.

De studerende, som graduerer fra centrets programmer, finder ansættelse i forskellige sektorer: forskning, ministerier, muslimske organisationer, moskeer (imamer), hospitaler (sjælesorg), fængsler, islamiske skoler og institutioner.

Debat

I den efterfølgende debat blev minoritetsproblemet bl.a. drøftet. Hvad er det, der er vigtigt i Danmark? Nogle muslimer er blevet i den tradition, de kommer fra, og derfor bliver de i en gæstetradition, selvom der er kommet nye generationer til. Folk er bange for at stå op og tale højt og tage en ledende rolle. Der er i stedet en undskyldende holdning. Dette kunne Yasar Ellethy nikke genkendende til og pegede på, at det faktum, at de nye generationer har problemer med at integrere sig, er en udfordring.

Et andet tema, der i debatten blev drøftet, var, hvorvidt de studerende på 'Free University of Amsterdam' er accepteret i det muslimske samfund, og hvor anerkendte imamer uddannet fra universitetet er i de muslimske kredse. Hvad hvis de fx ikke kan arabisk flydende, blev der bl.a. spurgt fra salen.

Hertil fortalte Yasar Ellethy om et eksempel om en studerende, der havde givet udtryk for, at mange tror, de ikke kan noget, fordi de læser på et 'kristent' institut. Fra universitetets side gør man meget ud af at oplyse om uddannelsens indhold, dybde og profil. Samtidig blev interessen pointeret. At det er interessen, der skal drive uddannelsen – og at man, som Henk Vroom sagde, må lære med hjertet.

Paneldebat om ”Teologisk uddannelse i en dansk multireligiøs kontekst”

Ordstyrer for paneldebatten var Malene Fenger-Grøndahl.

Oplæg v. Jørgen S. Nielsen

Professor v. Københavns Universitet

Debatten i dag handler om teologisk uddannelse. Men jeg mener, at det er for snævert, da vi jo egentlig taler om uddannelse til religiøs leder, og det kan betyde forskellige ting. Det kan betyde præster og imamer. Men det kan også betyde religionslærere, hvad det i nogle lande gør først og fremmest. Det kan være ledere i forskellige NGO'er, kirkelige eller muslimske frivillige organisationer eller professionsuddannede.

På den kristne side sidder vi med en lang tradition for teologisk uddannelse. Vi hørte tidligere fra Annette Bennedsgaard, hvor lidt hjælp man får fra en klassisk teologisk uddannelse til det at forberede sig på at arbejde i et samfund som Danmark, der i dag er præget af diversitet og forskellighed. Der er ofte ingen forberedelse til at møde en muslim eller i det hele taget at møde én med en anden tro.

Hvad gør man så? Jeg vil pege på to ting:

For det første: Tilgangen må være, at der arbejdes på tværs af de religiøse skel. Et af udgangspunkterne er, at unge i Danmark i dag udfordres i et åbent religiøst marked, hvor der er rigtig mange tilbud. Vi er ikke længere i en situation, hvor forældrene fortæller, hvordan deres børn

skal forholde sig. Måske gør de det, men hvor meget lytter børnene? Der er et åbent marked med mange forskellige tilbud. Hvordan hjælper vi de unge til at navigere i det marked?

Her er uddannelse i dialog vigtig. Dialog opstilles ofte som det modsatte af mission, hvilket jeg dog ikke er overbevidst om, er rigtigt. Men jeg står dog heller ikke på den stilling, hvor dialog og mission lægges sammen i en komplementær teologi. Når vi taler om mission, er det eksperten, der taler til "den almindelige" og der er derfor tale om et magtforhold. Sætter man derimod en kristen og en muslim sammen, er der dialog - men også mission fordi vi her forklarer for hinanden, hvad vi mener, tror etc.

I forhold til dialogen er der et hul, der skal udfyldes. Sidste gang vi var i dialog med hinanden var for 1.200 år siden. Vi er ikke helt forberedte på dialogen endnu.

For det andet er vejen frem uddannelsen. På universitetet har vi fokus på det videnskabelige, at man skal kunne behandle kildeteksterne kritisk. Men jeg vil foreslå, at man i den teologiske uddannelse også bør have fokus på pastoral teologi og på et kursus i islam. At vi har en tilgang til islam i vores kontekst, dvs. at vi tager ud og besøger moskeer og taler med muslimer.

I forhold til uddannelse af imamer i Danmark vil jeg gerne stille spørgsmålstejn ved, om det kan betale sig at ligge tid og kræfter i det? For hvor mange moskeer har råd til at ansætte en imam? – nok ikke ret mange. Samtidig tror jeg heller ikke, at behovet er der. I stedet kunne man tænke i en form for professionsuddannelse, der har med samfundet at gøre. Man kan fx begynde på islamstudiet ved siden af som tillæg til den uddannelse, man er i gang med. Det kan man gøre i Danmark eller i Europa.

Oplæg v. Peter Fischer-Møller

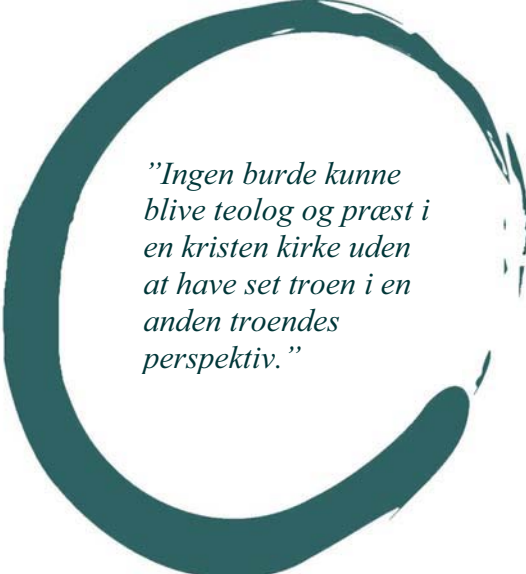
Biskop over Roskilde Stift

I januar måned deltog jeg på en studietur til Holland. Her besøgte vi 'Free University of Amsterdam' og fik et indblik i, hvordan den uddannelsesinstitution er opbygget og fungerer. Noget der har gjort indtryk og som stadig fylder, er, at ingen burde kunne blive teolog og præst i en kristen kirke uden at have talt med en muslim eller uden at have set troen i en anden troendes perspektiv. Hvordan kan det inkorporeres i det danske samfund?

Vi må huske på, at vilkårene i Holland er anderledes. Der er flere mennesker, og den muslimske gruppe er større. Der er mange flere, der har brug for uddannelse, end der er i en dansk sammenhæng, og derfor skal vi ikke kopiere Holland, men finde vores egen model.

Vi har et andet udgangspunkt. Vi har en teologisk uddannelse, der har været centralt placeret i Københavns Universitet, siden det blev grundlagt. Vi har en grundlov, hvor vi ikke har skilt stat og

"Ingen burde kunne blive teolog og præst i en kristen kirke uden at have set troen i en anden troendes perspektiv."

kirke ad. Vi har en stat, der er konfessionelt tilknyttet Den evangelisk-lutherske Kirke, og vi har et samfund, der har været monoreligiøst og monokulturelt i mange år – stort set. Dette er i de sidste 40 år blevet udfordret. Som folkekirke skal vi vågne op – også i forhold til dem, der skal være ledere i folkekirken.

Vores teologiske uddannelse er klassisk forankret i udlægningen af de bibelske skrifter og bundet til grundspregene, græsk og hebraisk. Det betyder, at vi har et studie, der er presset i forhold til, hvad man kan nå inden for seks år. Det er derfor en udfordring, når vi gerne vil noget mere med psykologi, sociologi, dialog med islam og østlig spiritualitet osv. Hvad skal vi så give køb på, sprogfagene eller? Her er der nogle uddannelsesmæssige udfordringer.

Den teologiske uddannelse er ikke konfessionel. Det er et teologisk studie, hvor vi ser på troen indefra, men ikke som konfessionelt bundet. Det er et studie, der er kritisk og på universitetets betingelser. Her kan alle spørgsmål stilles, ingen er forbudte. Der er en åbenhed overfor at være kritisk.

Det danske samfund som monokultur og det billede, vi har haft af os selv, bliver udfordret i disse år. Vi behøver ikke at rejse ud for at opleve noget, der er anderledes. Jeg tror, at vi som folkekirke har fået og kan få meget glæde af, at andre former for religion, som er tydeligt anderledes end vores egen, har stillet spørgsmålet "Hvad er det, vi selv tror på?"

Religion er ikke noget, der går over. Religion er et menneskeligt vilkår, som vi skal forholde os til. Anders Fogh Rasmussens tale om, at religion skal ud af det offentlige rum, det er nu blevet afløst af, at religion skal udspilles i det offentlige rum. For det er her, det bliver udsat for gennemlysning og for kritisk refleksion. Det betyder, at forestillingen om, at religion kun hører til i det private, er på vej retur.

Religion præger menneskers relationer til hinanden, og derfor præger det også samfundet. Religion skal være en del af den offentlige debat.

Jeg kunne ønske mig, at vi fik flere muslimske ledere med en dansk uddannelse og som taler dansk, så vi kan få gang i dialogen, som vi på begge sider kan få stor udbytte af. Jeg tror, at hvis vi skal have en fælles uddannelse, så skal man være klar til den kritiske og åbne drøftelse i sit trossamfund. Vi skal alle ud af osteklokken, både vores egen, men også den religiøse og ud i det sekulære samfund. Vi skal turde være til stede i et samfund, hvor mange søger det religiøse forskellige steder.

Oplæg v. Fatih Alev

Imam

Jeg vil forsøge at give jer noget fakta og afdække området.

Vi kan hurtigt udelukke DIYANET (Tyrkisk organisation), som har mellem 20-25 moskeer i Danmark. De sender imamer hertil fra Tyrkiet, hvor imamerne opholder sig fire år af gangen, inden de vender tilbage til Tyrkiet. Denne organisation har i hvert fald på nuværende tidspunkt intet ønske om en imamuddannelse i Danmark. Tyrkerne tegner mindst en tredjedel af det muslimske samfund i Danmark, og det betyder noget, når de ikke er interesseret i at få en imamuddannelse her i landet. Et helt andet

spørgsmål er, om markedet er stort nok.

I forhold til en imamuddannelse, skal det så være en skandinavisk model, hvor vi samarbejder med Sverige og Norge? Eller skal vi kanalisere de unge til engelsksprogede uddannelser i andre lande, som allerede eksisterer?

En hæmsko herhjemme kan være, om vores moskeer overhovedet er interesseret i imamer, der er fra Danmark eller om de hellere vil have imamer fra hjemlandet?

Et andet aspekt er økonomien. Den kan også gå hen og blive et problem. DIYANET får deres imamer ”gratis”, og hvis de selv skal til at finansiere imamerne, vil det måske blive en ny udfordring for dem. Et tredje aspekt kan være alderen. Hvis moskeens folk er ældre, vil de måske også helst have en ældre imam og én, som har rødder i hjemlandet? Her vil en ung imam uddannet i Danmark måske ikke passe ind.

I Tyrkiet er imamuddannelsen blevet forlænget. Efter 7 års træning, der er kombineret med gymnasiet, kan man komme ud og fungere som imam. I Europa prøver DIYANET at sende universitetsuddannede til udlandet, da de ved, at situationen her er anderledes. Problemet er bare, at der ikke er nok imamuddannede, der kan sendes til udlandet.

I Ankara uddanner man i dag unge, der er opvokset i Europa. Her studerer de en teologisk uddannelse, hvorefter de kan rejse tilbage og fungere som imamer i fx Danmark. En del af dem er kvinder og vil derfor fungere som rådgivere i stedet for imamer.

I Strassburg har DIYANET med godkendelse annonceret, at der i 2012 vil blive tilbudt en imam-prædikantuddannelse – ikke på universitetsniveau, men på forlænget gymnasie-niveau. Dette kunne måske blive videreført til andre steder – måske til Norden?

Jeg har en kæphest i forhold til at tilbyde unge muslimer noget, der kan føre til, at de bliver religiøs vejleder eller noget, der giver dem adgang til videre uddannelse. Sådan fungerer det i Tyrkiet. Dette ville være interessant for unge i Europa – at de med en videregående uddannelse kunne blive imam eller blive oplyst om deres egen tradition og religion. Denne uddannelse ville kunne være et godt

springbræt for mange, mener jeg. Fagene skal bl.a. handle om samfundet, andre myndigheder og andre trossamfund og lignende.

Debat

Den efterfølgende debat tog udgangspunkt i følgende tre spørgsmål: Hvilke behov er der? Hvilke udfordringer ser vi? Og hvilke muligheder er der for at løse udfordringerne?

Et af temaerne, der blev drøftet, var, hvorvidt der er brug for og muligheder for en imamuddannelse i Danmark. Fra salen var der blandet optimisme i forhold til hvorvidt en imamuddannelse i Danmark er realiserbar. Samtidig blev det påpeget, at det er vigtigt, at der bliver set på, hvilken rolle imamerne har og skal have i Danmark. Vi har brug for imamer fra Danmark frem for fra udlandet og brug for dem, der kender Danmark bedst – for vores børn skyld, var én holdning, der kom til udtryk.

Hertil udtrykte Jørgen S. Nielsen, at han ikke var imod en imamuddannelse i Danmark, men at der skal være et behov for uddannelse, hvilket han pt. ikke ser, er til stede. Og heri ligger der et problem. Ønsket er, at vi har danske imamer, men samtidig må vi ikke udelukke imamer fra andre lande. Der er behov for en international interaktion både for kirker og moskeer. Det optimale er, at det hverken er domineret af imamer fra udlandet eller imamer kun fra Danmark, men derimod en blanding.

Hvis imamer derimod i højere grad kunne ansættes i tilknytning til hospitaler eller i fængsler, ville grundlaget for en imamuddannelse i Danmark være større, blev der givet udtryk for. Der blev ligeledes stillet forslag om mulighed for undervisning i islam i forbindelse med allerede etablerede professionsuddannelser som fx læreruddannelsen, sygeplejerskeuddannelsen, pædagoguddannelsen osv., som skal dække behovet for indsigt i islam andre steder i samfundet end specifikt i moskeerne [der er i denne model lighedspunkter til fx Diakonhøjskolens uddannelse af pædagoger eller Diakonissestiftelsens uddannelse af sygeplejersker, red.]

Peter Fischer-Møller tilføjede hertil, at vi skal turde drømme, men det samtidig også skal kunne realiseres. Hvis vi skal i gang med uddannelse for imamer, skal det måske mere være i en form af efteruddannelse frem for grunduddannelse. Hvis man kunne etablere nogle efteruddannelses tilbud for imamer og præster, kunne der være nogle fora, hvor der kunne opstå dialog og måske en platform for samarbejde.

Endelig blev det også diskuteret, om KMS selv kunne starte noget. Der ligger mange ressourcer og en holdbarhed bag KMS. Det kunne være interessant at få muslimer, imamer, kristne og teologer/præster til at arbejde sammen om uddannelse, efteruddannelse eller kurser og seminarer. I forlængelse heraf blev det konkret foreslået, at KMS hvert andet år var ramme om en konference og hvert andet år om et kursus med et fælles emne, der havde relevans for begge parter.

Opsamling v. Elizabeth Dons Christensen og Asmat Mojaddedi

Biskop Elizabeth Dons Christensen og formand for Muslimernes Fællesråd Asmat Mojaddedi var blevet bedt om kort at samle op på dagens tema, oplæg og drøftelser.

Elizabeth Dons Christensen lagde i sin opsamling vægt på, at det vil være naturligt, hvis vi får en imamuddannelse i Danmark, da det er her livet og troslivet leves. Men tiden skal modnes, før vi er klar til det.

Vi går herfra i dag med mange gode ideer til, hvordan der kan blive en bedre uddannelse for imamer i Danmark, særligt i forhold til efteruddannelse. Ideerne er der, uanset om de bliver til noget i morgen eller ej.

Asmat Mojaddedi takkede for en meget vellykket konference og gav udtryk for, at de fleste muslimer ønsker, at der skal være en imamuddannelse i Danmark. Jeg har personligt en drøm om, at vi får en teologisk uddannelse i en dansk kontekst. Vores unge står i fare for at vælge ekstremistiske fortolkninger af islam, og vi har ikke et alternativ i Danmark. Der er et aktuelt behov, og derfor er det vigtigt. Jeg vil gerne arbejde for, at vi på et tidspunkt har en teologisk imamuddannelse i Danmark.

Elizabeth Dons Christensen knyttede hertil, at vi er forholdsvis enige om at fortsætte med at undersøge mulighederne for en uddannelse af imamer i Danmark samt mødesteder mellem præster og imamer, der skal klæde fremtidens forkyndere på til at virke i et flerreligiøst samfund.

Til sidst lagde Elizabeth Dons Christensen op til diskussion vedr. sammensætningen for KMS' styringsgruppe: skal styringsgruppen være en mere repræsentativ styringsgruppe?

Debat: Behov for uddannelse og den nye styringsgruppes opgaver og sammensætning

Annette Bennedsgaard opsummerede herefter følgende: for det første kunne det være en opgave for den kommende styringsgruppe at finde ud af, hvilke muligheder der kan være i Danmark, når det handler om teologisk uddannelse for præster og imamer? Og for det andet kunne styringsgruppen evt. være mere repræsentativ.

Til det første spørgsmål var der forskellige kommentarer, der pegede i samme retning: at det er tid til, at vi i KMS regi laver noget sammen, og at styringsgruppen bør se på mulighederne for teologisk uddannelse eller efteruddannelse i Danmark. Der var forskellige konkrete ideer, bl.a. samarbejde med Teologisk Pædagogisk Center i Løgumkloster, højskoler og universiteterne.

Ud fra debatten og de forskellige forslag foreslog Annette Bennedsgaard, at styringsgruppen får ansvaret for at nedsætte en arbejdsgruppe, der skal arbejde videre med uddannelse. Hertil blev der fra salen tilføjet, at det burde være en arbejdsgruppe, der har magt, som den har agt. At arbejdsgruppen bør inddrage og trække på centralt placerede personer.

Et andet forslag der kom frem, gik på, at styringsgruppen skulle arbejde med de større linjer og have en arbejdsgruppe under sig, der kunne stå for KMS konferencen. Det kunne også være et organ, der står over styringsgruppen?

"Det er tid til, at vi i KMS regi laver noget sammen."

Vedrørende det andet spørgsmål, om styringsgruppen skal være mere repræsentativ, var der delte meninger. For nogle er det vigtigt, at der i styringsgruppen er en form for repræsentativitet, for at sikre arbejdet. Styringsgruppen kunne være repræsentativ og i fællesskab vælge nogle ildsjæle i forhold til, hvad der var brug for.

Andre gav udtryk for, at det er vigtigt at overveje, hvad man vil med repræsentativiteten. Meget taler for, at det skal være ildsjæle, der brænder for arbejdet, der skal være med. Det skal ikke være af pligt, men af lyst man sidder med i styringsgruppen.

Samtidig blev der også peget på den geografiske spredning. Det er vigtigt, at styringsgruppen er

repræsenteret geografisk bredt og ikke kun er fra København.

Annette Bennedsgaard opsummerede til sidst, hvad der kunne konkluderes ud fra debatten: Der er et ønske om at undgå, at KMS' aktiviteter formaliseres for meget, men samtidig er der også et ønske om repræsentativitet, så styringsgruppen ikke bliver til ildsjælenes klub.

Styringsgruppen får til opgave at komme med et udspil til, hvordan styringsgruppen for fremtiden kan sammensættes bedst muligt i forhold til repræsentativitet og ildsjæle.

Valg til styringsgruppen

Styringsgruppen for Kristent Muslimsk Samtaleforum består af fem kristne og fem muslimer.

Styringsgruppen vælges på konferencen af de tilstedeværende deltagere og vælges for et år.

Der blev afholdt valg til de muslimske pladser i styringsgruppen. De muslimske

konferencedeltagere valgte følgende fem styringsgruppemedlemmer og tre suppleanter. Pga.

stemmelighed mellem Stine Høxbroe og Gina al-Farra blev der trukket lod, som faldt ud til Stine Høxbroes fordel.

Styringsgruppen ser således ud det kommende år:

Muslimske medlemmer:

Haleema Uppal (Minhaj ul-Quran)

Sami Küçükakin (Muslimernes Fællesråd/Dialogforum)

Zahraa Kassim Al-Robaai (Imam Ali Islamic Centre)

Jehad al-Ferra (Dansk Muslimsk Union)

Stine Høxbroe (Muslimernes Fællesråd)

Muslimske suppleanter:

1. Gina al-Farra (Dansk islamisk råd)

2. Safia Aoude

3. Helene Larsen (Muslimernes Fællesråd)

Kristne medlemmer:

Erling Tiedemann (Danske Kirkers Råd / Den katolske Kirke)

Holger Lam (Frikirkeforum/Baptistkirken)

Kirsten Münster (Folkekirke og Religionsmøde)

Karina Dahlmann (Tværkulturelt udvalg, Haderslev Stift)

Marianne Larsen (Folkekirkens tværkulturelle samarbejde, Odense)

Åben studiedag om ”Religiøs dannelse i egen og andres tradition”

Program fredag d. 18. november 2011

- 15.00 Ankomst og registrering
- 15.15 Velkomst og introduktion til studiedagen v. formandskabet for Kristent Muslimsk Samtaleforum Annette Bennedsgaard og Haleema Uppal
Religiøs dannelse i det senmoderne:
- 15.30 Religiøs dannelse i et senmoderne samfund. Hvor søger kristne og muslimer religiøs viden og dannelse i dag – og hvilke autoriteter har betydning? v. Kate Østergaard, ph.d. i religionshistorie og minoritetsstudier.
- 16.00 Summegrupper og opklarende spørgsmål
Religiøs dannelse i folkeskolen:
- 16.15 Hvordan foregår dannelse i egen og andres religiøse tradition i folkeskolen – og hvordan håndterer folkeskolen elever med forskellig religiøs baggrund? v. skoleleder Irene Hastrup
- 16.45 Summegrupper og opklarende spørgsmål
- 17.00 Pause og forfriskning
Min religiøse dannelse – tre fortællinger:
- 17.20 Hvad har haft betydning for min religiøse dannelse, og hvilken rolle har ”de andre” traditioner spillet? v. Anni Knudsen (kristen), Helena Larsen (konvertit, i dag muslim) og Sabah Abid (muslim)
Religiøs dannelse for den næste Generation i Danmark...
- 18.10 Samtale og debat med oplægsholderne
- 18.45 Orientering fra Kristent Muslimsk Samtaleforum og andre dialogaktiviteter
- 19.00 Afrunding af studiedagen

Velkomst v. Annette Bennedsgaard, Safia Aoude og Kåre Schelde Christensen

Annette Bennedsgaard og Safia Aoude bød velkommen til studiedagen i Kristen Muslimsk Samtaleforum, hvor de udtrykte glæde over, at der var så stort et fremmøde. Temaet for studiedagen var ”Religiøs dannelse i egen og andres tradition”.

Vi vil i dag tage hinanden med på en nysgerrig undersøgelsesrejse, der handler om, hvordan verden og fremtiden ville se ud, hvis man var barn eller ung i dag, sagde Annette Bennedsgaard. Vi vil gerne undersøge, hvem og hvad der spiller ind i forhold til ens religiøse dannelse. Hvem har betydning, og hvilke faktorer er afgørende? Hvor foregår den religiøse dannelse, og hvilken rolle spiller det, at vi lever i et samfund, hvor religionsfrihed forventes at være noget selvfølgeligt? Hvordan forvalter folkeskolen, at børn skal danne deres religiøsitet? Dette er nogle af de spørgsmål, vi håber at blive klogere på i løbet af i dag.

Generalsekretær i Folkekirke og Religionsmøde, Kåre Schelde Christensen, bød også velkommen til studiedagen og præsenterede herefter dagens program.

Religiøs dannelse i det senmoderne samfund. Hvor søger kristne og muslimer religiøs viden og dannelse i dag – og hvilke autoriteter har betydning?

v. *Kate Østergaard, ph.d. i religionshistorie og minoritetsstudier.*

Mine bedsteforældre var fiskere i Nordjylland og havde været det gennem generationer. De boede i det samme lokale miljø, og det var givet, hvad de skulle og hvem, de skulle giftes med. Jeg selv er vokset op i København og arbejder med at undervise og studere religion. Min hverdag er, i modsætning til mine bedsteforældres, præget af mobilitet og rejser. Mit studie og arbejde har været og er stadig præget af interessen for andre kulturer og religioner. Jeg har været gift med en marokkaner og fået to børn. Min familie er dermed et godt udtryk for den mobilitet, der er sket.

Moderniteten kan opstilles i forskellige samfundsforandringer, bl.a. industrialisering, rationalisering og politiske frihedsrettigheder. Der er her sket en ændring, der går i retning af, at vi ønsker og får mere medbestemmelse. Vi vil have ret til religion, frihed og ytringsfrihed.

I senmoderniteten sker der en opspaltning i autoritetsstrukturer. Der er ikke længere kun én sandhed at forholde sig til, men flere sandheder. Dette bliver der en øget bevidsthed om, og vi er derfor nødt til at træffe nogle valg i forhold til både sandheder og livsstile. I det at vi skal træffe forskellige valg, kommer det individuelle valg i forgrunden. Man er løsrevet fra, at det er givet, hvad man skal vælge i forhold til partner, religion og arbejde. Dermed er der sket en forandring fra mine bedsteforældres tid til i dag.

Samtidig finder en øget mobilitet også sted. Vi rejser rundt i verden, og flere tager på dannelsesrejser. Der er en mobilitet over folk, som flytter fra et land til et andet og med denne øget mobilitet, opstår de personlige møder, og der bliver en større personlig bevidsthed.

Som en tredje ting, der sker i senmoderniteten, skal de nye medier nævnes. De har i dag en meget aktiv rolle, især i forhold til de unge. Internettet er overskuelig information, hvor alle kan tale på lige vilkår. Samtidig skaber de nye medier samtidighed over store afstande, hvad der ikke har været før. Man kan tale med andre over store afstande her og nu.

På internettet opstår de sociale fællesskaber ofte som anonyme, da man ikke altid ved, hvem man

”Uddannelse, mobilitet og nye medier er nogle af de faktorer, der gør, at vi lærer om og møder andre religioner.”

taler med. Men der er også tale om et uforpligtende fællesskab, idet det er nemt at flytte fællesskab, hvis man keder sig i et eksisterende fællesskab på internettet. Det har ikke konsekvenser på samme måde som i et lokalt miljø.

Når man taler om modernitet og senmodernitet, taler man også om sekularisering. Der kommer en differentiering af grænser mellem det religiøse og det ikke-religiøse. Dermed mister religion autoritet i samfundet.

Der findes forskellige sekulariseringsteorier: en stammer fra Europa, som handler om netop differentiering og religionens vigende betydning for mennesker. En anden teori stammer fra USA og går ud på religionens frigørelse fra statskontrol. Det medfører frie og pluralistiske markeder og en høj grad af religiøsitet. Ingen af disse to tilgange passer på hele verden, og der findes også mange flere teorier end de nævnte.

I dag sker der en objektivering og et kulturmøde. Uddannelse, mobilitet og nye medier er nogle af de faktorer, der gør, at vi lærer om og møder andre religioner. Og når vi møder andre religioner og har forskellige valgmuligheder, begynder vi at stille spørgsmål om, hvad min religion er, og hvorfor den er vigtig.

Et godt eksempel på et kulturmøde er studenterhuen. Jeg fandt et billede af en muslimsk pige med tørklæde, som lige var blevet student. Som så mange andre studenter havde hun en studenterhue på, men hvad der ikke var til at se, hvis man ikke kiggede godt efter, var, at det var en muslimsk

studenterhue med en halvmåne. Det, der sker i mødet med andre er, at vi får øje på nogle nye ting. Jeg havde i min studentertid ikke bevidsthed om, at studenterhuen var udstyret med et specifikt kristent symbol. Studenter af i dag må altså tage stilling til, om huen skal være kristen, muslimsk eller noget helt tredje – og dermed tror jeg, at unge i dag opnår en højere grad af refleksion.

På trods af en faldende nedgang i kirkegang rundt om i landets kirker, så er kirken stadig en ramme omkring livets overgange. Det er i dag op mod 71 % af alle unge, der konfirmeres, og dermed er kirken en del af den religiøse dannelse, der sker ved de store overgange i livet. Men også ved højtider er kirken en ramme. Især til jul kommer folk i kirke, så måske man kan tale om en form for julekristendom?

Danskerne har, på trods af en faldende kirkegang, en tro, og der har siden 1970'erne været en stigning. Men den måde man tror på i dag, er anderledes end den traditionelt har været. Nogle tror på en personlig Gud, andre på en åndelig kraft. Samtidig kan man også tale om en 'slikbutik', hvor man selv kan sammensætte sin religion efter ønsker og behov og i forhold til, hvad man føler lige nu. I denne slikmetafor kan der dog være den fare, at der er for mange valgmuligheder, så man helt vælger religion fra. Man mister måske appetitten eller også er det en forkert indpakning, der er. Der er i dag både mulighed for at vælge en færdig pakke eller selv sammensætte sin religion. Disse forskellige valg gør, at det individuelle valg betones i en højere grad end tidligere.

I forhold til valg af religion taler nogle om den nye spiritualitet. Her afprøves om fx akupunktur eller yoga er noget for en. Man dyrker her mere en livskraft og energier frem for den personlige Gud, og livet bliver til noget helligt. Individet kommer i centrum og bliver den unikke ressource, der giver livet mening.

Hvor er det så, at vi i dag søger religiøs dannelse og autoritet? Det sker ikke kun ét sted, men derimod flere forskellige steder. Det kan være i hjemmet ved de store fester, fx julen, gennem de uformelle netværk, medier eller i underholdningsindustrien. Flere og flere film dyrker det spirituelle, fx Harry Potter og Avatar. Den religiøse dannelse og autoritet søges også gennem oplevelser og kropslig deltagelse. Det er for mange vigtigt, at man holder fast i det, man selv kan deltage i, som fx yoga. Det afgørende er her, at man ikke skal høre på en formidler, men derimod selv deltage.

Det, at man inden for kristendommen kan tale om julekristendom, gør sig også gældende inden for islam. Her kan man tale om ramadan-muslimer. De har islam med i kufferten, men er mest muslimer i forbindelse med højtiderne. Men disse højtider ændrer sig, når de kommer til Danmark. Ramadanen bliver for nogle til god mad efter arbejdstid, da de ikke har samme muligheder for at bygge ramadan-stemningen op. Nogle muslimer fejrer endda også jul. Ikke en jul som kristne gør, men en jul med blomsterlys og gaver.

I dag sker der en 'forhandling' om, hvad danskhed og islam er. Nogle muslimer har den holdning, at julen har at gøre med vantrø og er noget, de skal holde sig fra. Andre vil sige, at man godt kan deltage i julen, da det er profetens fødselsdag.

For mange unge muslimer sker der det omkring autoriteter, at de lokale religiøse ledere mister indflydelse. Man går ikke længere nødvendigvis til sin lokale leder. Den traditionsbundne indflydelse skiftes ud, og man henter i stedet autoritet direkte fra en helligskrift og ens egen udlægning heraf frem for imamens udlægning. Men også gennem venner opsøger de unge autoriteter og information om islam og deres tro.

Summegrupper og opklarende spørgsmål

Efter Kate Østergaards oplæg var der summegrupper og tid til enkelte opklarende spørgsmål. Flere spørgsmål gik på det religiøse supermarked: Som folkekirke ved vi godt, at mange af kirkens medlemmer abonnerer på andet end evangelisk luthersk kristendom. Hvordan forholder det sig med muslimer i Danmark, gør de også brug af det religiøse supermarked eller bruger de kristne det mere? lød spørgsmålet.

Hertil gav Kate Østergaard udtryk for, at det religiøse supermarked også gælder for muslimer. Men der er tale om et supermarked mellem forskellige former for islam. Man vælger ikke mellem andre former for religion, men kun inden for islam.

Hvordan foregår dannelse i egen og andres religiøse tradition i folkeskolen – og hvordan håndterer folkeskolen elever med forskellig religiøs baggrund?

v. skoleleder Irene Hastrup

Det er dejligt at komme ud og møde det virkelige liv, der hvor man er i dialog med hinanden og at møde dem, der er i dialog med de børn og unge, der kommer ud af folkeskolen.

Jeg mener, at vi har en særlig opgave i forhold til den rejse, de unge mennesker indgår i og i forhold til deres dannelse. Opgaven består ikke i at uddanne børn og unge som kristne eller muslimer, men i at danne dem.

Jeg er til daglig leder på en skole i Vallensbæk, og her møder jeg religionssammenstød. På skolen er der 20 % af eleverne, der har en anden etnisk baggrund end dansk. Det kræver derfor, at man tager højde for den dannelsesrejse de har med sig og skal have. Alle elever, store som små, skal tages ved hånden og bringes videre.

I folkeskolen bliver der undervist i kristendom. Faget har bestemte rammevilkår: der skal undervises en time om ugen i 1. til 9. klasse, med undtagelse af 7. klasse, hvor der er konfirmationsundervisning. I 9. klasse afsluttes faget med en eksamen, der udtrækkes på lige fod med andre fag.

Formålet med kristendomsundervisning er at undervise og formidle om kristendommen og andre religioner og ikke at forkynde et budskab eller meddele en bestemt tro.

Faget er obligatorisk, men forældre kan bede om, at deres barn fritages fra kristendomsundervisningen. Denne fritagelsesmulighed gælder også for lærere, der ikke er medlem af folkekirken.

På Pilehaveskolen i Vallensbæk har vi en seriøs tilgang til kristendomsfaget. På skolen er det ikke kun lærere med en kristen baggrund, der underviser i faget. Fx har jeg en nyansat muslimsk lærer, der underviser i kristendom. Han er ligeså dygtig til at undervise i faget, som en kristen lærer ville være. Det handler om at undervise og formidle og ikke forkynde, hvorfor det ikke er ens baggrund eller religion, der er interessant. Det er dels interessen for faget og dels at man har de faglige kompetencer, der er interessant og afgørende for, om man kan undervise i kristendom.

Jeg mener, at lærere, der underviser i kristendom, som udgangspunkt skal have det som linjefag. De skal være vidende inden for det fag, de underviser i. Har man derimod ikke kristendom som linjefag, men gerne vil undervise i det, skal man kunne tilegne sig viden inden for området og det vil sige, at man også er forpligtet på at sætte sig ind i andre religioner.

I formålsparagraffen for kristendomsundervisningen står der bl.a., at eleverne skal opnå kundskaber til at forstå den religiøse dimensions betydning for livsopfattelsen hos det enkelte menneske og dets forhold til andre, at fagets centrale kundskabsområde er kristendommen samt at eleverne også skal opnå kundskaber om ikke-kristne religioner og livsanskuelser. Kristendommen er dermed ikke i centrum, og allerede efter 3. klasse begynder eleverne at have en bevidsthed om, at der er flere forskellige religioner til stede.

Et konkret sted hvor elevernes bevidsthed dannes i forhold til religion, er ved ferier og fridage i løbet af skoleåret. Eleverne er bevidste om, at muslimerne holder fri til afslutningen på ramadanen, og at kristne holder fri i julen, men reflekterer samtidig også over, hvad det betyder, når muslimerne er til Eid fest, og hvad det betyder, når kristne fejrer jul.

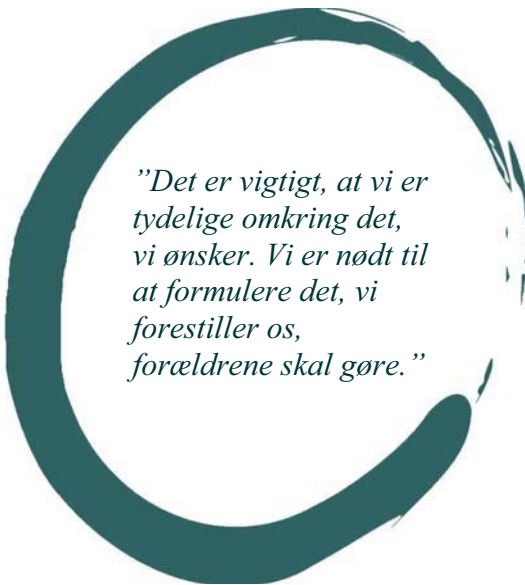
I folkeskolen er vi aldrig i tvivl om, hvornår vi har fri fra skole. Men det vækker alligevel undren og diskussion over de tidspunkter, hvor eleverne har fri. Hvem siger, at vi alle skal holde fri i julen? Kan man bryde med dette?

Hele skoleåret er planlagt efter den kristne tradition, og det er dermed den kristne kultur, der er det bærende element – og derfor er der de fridage, der er. Men nu, hvor der sættes spørgsmålstegn ved, hvilke fridage der skal være i folkeskolen, bliver det kulturbærende element i samfundet sat på spidsen.

Efter 6. klasse skal eleverne ifølge formålsparagraffen være i stand til at kunne formulere sig om troens betydning for ens livsopfattelse. Hvad betyder min tro for mig? Hvad sker der med min tro, når jeg diskuterer med en kammerat, der er muslim? Den dannelsesproces der her foregår, er meget vigtig.

Dannelsesprocessen sker hele vejen igennem elevernes skolegang. I 9. klasse, hvor de har projektopgave, sker det stort set altid, at eleverne har religiøse elementer eller dimensioner med i deres opgaver. Det lykkes for rigtig mange at inddrage religion i projektopgaverne. Det skete også i en projektuge på skolen, hvor eleverne skulle lave et avisprojekt om ansvar. Alt hvad de skrev, skulle handle om ansvar. Igen spillede det religiøse en stor rolle.

Det kan være svært for os voksne og lærere at rammesætte dette og sikre, at det religiøse kommer med. Men vi kan stille spørgsmål til dem på deres dannelsesrejse.

”Det er vigtigt, at vi er tydelige omkring det, vi ønsker. Vi er nødt til at formulere det, vi forestiller os, forældrene skal gøre.”

Når eleverne er færdige med 9. klasse, skal de kunne forholde sig til deres eget og andres syn på kristendom og andre religioner. De får de bibelske fortællinger og historier med, men hele tiden med et udblink til andre religioner. Og netop de andre religioner er her ikke en sidebemærkning, men vejer meget tungt i undervisningen, - hele vejen op i folkeskolen.

Den spørgende og nysgerrige tilgang, som eleverne opnår og har op gennem de forskellige trin i folkeskolen, giver vi dem alle muligheder for at

fastholde. Men også muligheden for at de kan møde nogle andre ting, end vi ”kulturkristne” kan give dem.

I forhold til skole-hjem samarbejde, møder og samtaler er der forskellige udfordringer, vi er nødt til at være opmærksomme på. Her er det vigtigt, at vi er tydeligt omkring det, vi ønsker. Vi er nødt til at formulere det, vi forestiller os, forældrene skal gøre. Forventes det, at forældrene skal komme og se deres børn spille teater eller til luciaoptog i december måned? Vi skal være klare i forhold til det, vi forventer af forældrene. Det har afgørende betydning, da forældrene legitimerer børnenes relationer. Samtidig er vi også forpligtet på dialog.

Vi forsøger på min skole at være meget tydelige omkring vores forventninger til forældrene. Men det er samtidig også et stort krav at stille at skulle være tydelige i forhold til forventninger til forældrene, da vi beder om, at forældrene skal gå med på samme dannelsesrejse. Det kan være en udfordring for dem, da de ikke har været på en sådan dannelsesrejse, som deres børn har.

Når vi beder forældrene om at være tydelige og at markere, hvad de vil, skal vi som skole også være det. Det skal stå klart, hvad vi inviterer til i forbindelse med julen, og om vi inviterer til skoleafslutning eller midsommerfest. Vi skal være bevidste om at formulere det på en god måde, så vi ikke kommer til at slå vores medborgere i hovedet. For den kristne tro er ikke til at slå oveni hovedet med, men derimod en invitation til et fællesskab.

Vi må arbejde med ligheder, frem for forskelle. Der er ting, der adskiller os, men langt mere der er fælles for os alle. Alle forældre ønsker det bedste for deres børn. Der er ikke nogen, der ikke ønsker, at deres børn opnår de bedste faglige resultater. Vi er altså enige om, at det, der er folkeskolens formål, er, at alle kommer igennem med det bedst mulige og bliver en del af et fællesskab. Det er en klar opgave for os alle sammen.

Summegrupper og opklarende spørgsmål

Efter Irene Hastrups oplæg var der summegrupper og tid til enkelte opklarende spørgsmål. Der var flere spørgsmål fra salen i forhold til faget kristendom, og hvorvidt faget skal hedde religion eller kristendom. Irene Hastrup pegede her på, at så længe vi har den formålsparagraf, vi har nu, skal faget hedde kristendom. Det er et fag, hvor man tager udgangspunkt i kristendommen med udblik til andre religioner og forholder sig intellektuelt til det.

Et andet emne der blev drøftet, var muligheden for at muslimske elever kan vælge kristendomsundervisningen fra. Fra muslimsk side er det en udfordring, at undervisningen bygger på, at Jesus er Guds søn. Det passer ikke med muslimsk tro, og børnene vil dermed få to forskellige informationer og bliver forvirrede. Set ud fra dette synspunkt gav en deltager udtryk for, at det er en god mulighed, at muslimske børn kan blive fritaget fra kristendomsundervisningen.

Hertil kommenterede Irene Hastrup, at det er godt, at man kan vælge til og fra. Men samtidig bygger samfundet på den kristne tro, og man skal derfor have den viden med i sin dannelse. I 1. klasse har man udblik til andre religioner, herunder både kristendom og islam. Her er det vigtigt, at læreren inddrager børnenes forskelligheder, så man får deres fortællinger og opfattelser i spil. Man kunne også inddrage voksne muslimer og kristne, der kunne fortælle, hvordan det er for dem i forhold til et konkret emne – og på den måde vil det multikulturelle blive afspejlet.

Hvad har haft betydning for min religiøse dannelse, og hvilken rolle har ”de andre” traditioner spillet?

Studiedagens sidste oplæg blev præsenteret af tre personer. De tre personer var med udgangspunkt i tre spørgsmål blevet bedt om at fortælle om deres egen religiøse dannelse.

De tre spørgsmål lød sådan:

1. Hvad har haft betydning for din egen religiøse dannelse (f.eks. dit hjem, skole, religiøs institution, familie, offentlig debat, socialt liv/venner eller andet)?
2. Hvilken betydning har det haft for din religiøse dannelse – at være vokset op i et samfund med forskellige religiøse religioner og livstydninger?
3. Hvordan ser dine håb/visioner for den næste generations religiøse dannelse ud? Skal den kun varetages af forældrene – eller skal/kan skolen eller andre i det offentlige rum også spille en rolle?

Annie Engrob Knudsen (kristen)

Jeg er opvokset i Vestjylland, og mit barndomshjem bar præg af, at det var et kristent hjem. Vi bad bordbøn, havde aftenandagt og sang salmer. Som familie kom vi i folkekirken og deltog i arrangementer i missionshuset og i KFUM og KFUKs klubber. KFUM og KFUK er en kristen forening for børn og unge.

Vi diskuterede ikke kristendommen derhjemme. Den var en form for grundtone, som ”bare” var der og som skabte tryghed. Jeg har ikke stillet spørgsmålstegn ved mine forældres tro eller opdragelse, heller ikke da jeg skulle konfirmeres. Det var en selvfølgelighed, og jeg havde ikke behov for at stille spørgsmål til det.

Efter folkeskolen kom jeg på en kristen efterskole, hvor størstedelen af alle eleverne var kristne og kom med samme baggrund som jeg. Det var der en vis tryghed i. På efterskolen begyndte jeg at tænke over det med kristendommen og blev mere og mere interesseret i at definere min egen tro.

Da jeg gik i gymnasiet, døde min far af kræft. Det var et stort vendepunkt for min personlige tro, og jeg begyndte nu for alvor at stille spørgsmål ved Gud og livets mening. Jeg kunne ikke forstå, hvorfor det skulle ske. Samtidig læste jeg også en del i Bibelen.

Et andet vendepunkt for min personlige tro var, da jeg gik på Haslev udvidede Højskole. Her blev jeg afklaret i forhold til, hvad jeg ville tro. Højskolen gav mig gode rammer og rum for troen og ikke mindst diskussioner om troen. Det var også her, at jeg mødte min mand. Vi var meget enige om de store ting i livet, men kunne på samme tid også diskutere troen med hinanden. Det giver en ro, at vi har samme grundsynspunkt og kan diskutere med hinanden.

Jeg har ikke som barn haft en opfattelse af at være opvokset i et samfund, hvor der er andre religioner, da jeg i Vestjylland ikke mødte andre religioner.

Det var først, da jeg flyttede til Århus, at jeg fik øjnene op for, at der er andre religioner. Jeg kom i Gellerup Kirke og kom her i dialog med muslimer. Det gjorde, at jeg måtte forholde mig til dem og deres religion, samt hvad jeg selv tænkte i forhold til islam. Det har givet mig en stor interesse og respekt for andre religioner og trossamfund, og det har været rart at være sammen med andre, der forholder sig til livet, døden og troen.

I dag er kristendommen stadig en grundtone i mit og min families liv. Derhjemme snakker vi ofte om tro, og vi skal som forældre forholde os til, hvad vi vil give videre til vores børn. Jeg vil gerne opdrage dem i den kristne tro, da jeg mener, det er det bedste, jeg kan give dem.

Jeg har store forhåbninger for den næste generation og for mine børns religiøse dannelse. Det var en god oplevelse for os som forældre at opleve, at der i børnenes vuggestue var børn, der var muslimer. Det er vigtigt for os, at vores børn får en bred livsanskuelse og har respekt for deres medmennesker.

Sabah Abid (muslim)

Jeg har gået på en katolsk privatskole, hvor de fleste var protestanter eller katolikker. Skolen, institutioner og mit sociale liv har i høj grad været med til at skabe min religiøse dannelse. Jeg har dog svært ved at pege på en eller to ting, der særligt har gjort, at jeg er den, jeg er. Jeg synes, alle ting har været en afgørende faktor for, at jeg er den, jeg er i dag.

Jeg har den opfattelse, at alle de ting jeg gør, har et religiøst aspekt. Når jeg tænker, spiser, taler osv. har det et religiøst aspekt. Størstedelen af det religiøse er dermed en inkorporeret del af mig og mit liv.

En tendens jeg ser, er den generelle religiøse identitet. I dag har alle mennesker mulighed for at komme ud at rejse og at se verden og møde mennesker. Det er meget mere dynamisk, at man bliver den, man er, tror jeg.

I en tidlig alder fik jeg at vide, at jeg ikke måtte spise svinekød, og at jeg skulle forklare hvorfor. Det har bl.a. været med til, at jeg hele tiden stillede spørgsmål til det at være muslim. Det så min mor også gerne, at jeg gjorde. Herved vil jeg sige, at jeg har fået en større forståelse for islam. Jeg mener, at det er et grundvilkår, at vi mennesker har forskellige forudsætninger for, hvad vi gør og ikke gør, samt at vi er forpligtigede til at forklare andre, hvad der ligger bag vores handlinger.

Jeg håber, at der i fremtiden vil blive gjort meget mere ud af religion i det offentlige rum. Jeg bliver personligt ked af det, når familie og venner spørger, hvad ramadanen og andre muslimske højtider er. Der har været muslimer i Danmark i 40-50 år og stadig stilles der banale spørgsmål. Det håber jeg vil ændre sig i fremtiden.

Samtidig tror jeg også, at ens religiøsitet i fremtiden vil være defineret af mange forskellige faktorer. Der er ikke længere kun en ting eller en person, der spiller ind i forhold til den religiøse dannelse.

Helena Larsen (konvertit, i dag muslim)

Min mor var alkoholiker, og jeg blev derfor sendt på spædbarnehjem. Jeg kom hjem igen, men blev senere tvangsfjernet og har boet på flere institutioner. Jeg havde kontakt med min mormor, som var kristen. Hun tog mig med i kirke og i søndagsskole og lærte mig mange ting.

Som 18-årig fik jeg nøglen til mit eget kollegieværelse. Et år, da vi nærmede os julen, tog jeg fat i to muslimske fyre, der også boede på kollegiet. Jeg forhørte mig, om de ville være med til at fejre jul. Det ville de ikke, hvilket provokerede mig meget – de talte jo i forvejen om Gud og Jesus. Jeg spurgte dem, hvorfor de ikke ville være med, hvortil de svarede, at de ikke troede på Jesus.

Da jeg sidder og snakker med dem, kommer de med nogle facts, og jeg bliver helt rundt på gulvet. De fortalte mig den aften om Muhammed. Jeg spurgte, hvorfor de fortalte mig det? Og de fortalte mig flere og flere ting. De kom bl.a. med mange eksempler, og jeg blev temmelig forskrækket. Jeg har altid vidst, at Gud kan se mig. Men hvis Gud har sendt Jesus og andre profeter...hvem er jeg så til at fornægte Muhammed?

Jeg begyndte nu at tænke over livet, og hvad formålet med mit liv var. Ligeså stille begyndte jeg at forstå: Gud vil fortælle mig noget. Han vil danne mig. Måske er det ikke mig, der skal danne mig selv, men Gud?

Jeg havde det ligesom, hvis man havde en følelse af at have lært en del matematik, og så kommer der en dag én og fortæller, at man også kan dividere. Og det er præcis sådan, jeg har det med islam. I islam kan jeg være mig selv og have mit eget forhold til Gud.

Jeg har fundet ud af, hvad formålet er med islam og det at være muslim. Det, at jeg skal bevise, hvem jeg er – gennem mine handlinger. Vi skal bevise, at paradiset er paradiset. Når vi kommer dertil, vil vi bekræfte det.

Vi mennesker kan to ting, som Satan ikke kan: vi kan elske og vi kan bede om tilgivelsen. Vi hører og vi adlyder Gud.

Samtale og debat med alle oplægsholdere

Efter oplæggene var der debat med alle studiedagens fem oplægsholdere. Et emne, der fyldte meget i debatten var, hvorvidt faget kristendomsundervisning skal hedde kristendom eller religion, og om dets navn skal svare til indholdet. Nogle gav udtrykt for, at det er forvirrende, at fagets navn og indhold ikke stemmer overens. Faget burde i stedet være neutralt. En muslim stillede spørgsmål ved, hvorfor faget ikke skulle hedde kristendom? Hvis det ikke hed kristendom, havde hans børn ikke spurgt til Jesus og fået deres nysgerrighed vakt. Det er mine kristne venner, der har provokeret mig og udfordret mig (og tak for det) – og på samme måde skal lærerne udfordre vores børn. Med provokation kan vi lære vores børn at leve sammen, udtrykte han.

Irene Hastrup kommenterede, at det ville være flot, hvis vi som samfund kunne nå frem til, at det skulle hedde religion. For så har vi anerkendt, at vi er et multikulturelt og multireligiøst samfund. Men samtidig må det også siges, at vi bygger på et kristent grundlag.

Faget hedder i dag kristendomsundervisning, fordi det er her, grundlaget og afsættet er, men med et udblik ud til andre religioner og livsanskuelser. Uanset om der er muslimer eller ej, har vi altså forpligtelsen til at fortælle om, hvordan andre ser på tingene.

Fra salen blev det kommenteret, at når kristendomsfaget ikke er et konfessionelt fag, så burde undervisningen ikke have grundlag i kristendommen, men i stedet være neutralt. Forestil dig en muslim eller en hindu. Når en lærer begynder at forklare andre religioner ud fra en kristen vinkel, vil det så ikke nærme sig noget konfessionelt? Når faget hedder kristendomsundervisning, vil de andre religioner blive formidlet ud fra denne religion, og det er et problem.

Kate Østergaard gav udtryk for, at tiden er inde til, at man underviser i faget som et religionsfag på samme måde som i gymnasiet. Det er vigtigt, at det er religionsfagligt uddannede folk, der underviser, pointerede hun.

Et andet emne der blev drøftet, var hvorvidt der er "medvandrere" på de unges religiøse dannelse. Mange unge henvises i dag til at søge efter svar og information på internettet, og dermed bliver det religiøse marked til en slikbutik, dels fordi man står alene med det, dels fordi der på internettet findes meget forskelligt. På internettet har man ikke en medvandrere på sin dannelsesrejse. Hvor mange har i dag en medvandrere?, og hvad sker der for den religiøse dannelse, hvis man ikke har en medvandrere?, blev der spurgt.

Helena Larsen svarede, at for hende var det ikke en medvandrere i form af en anden muslim, der gjorde, at hun konverterede til islam. Det var islam, der gjorde, at jeg ville være muslim. Jeg hørte, hvad muslimerne sagde, men det var ikke dem, der gjorde, at jeg blev muslim.

Kate Østergaard kommenterede også spørgsmålet og sagde: I forhold til min undersøgelse om konvertitter, så taler mange konvertitter om, at de fandt oplysninger om islam på internettet. Men der er ingen tvivl om, at hovedparten af alle konvertitter samtidig har haft et personligt netværk, der har betydet meget for dem. De har fået en nysgerrighed fra andre, hvor de kunne bruge internettet. Men der hvor det gjorde en forskel, har været, når de havde nogle ressourcepersoner, de kunne tale med om troen. De personlige relationer kommer man ikke uden om.

I forlængelse heraf blev autoriteter eller mangel på samme drøftet. Inden for islam mangler vi autoriteter til de unge muslimer, og det er et stort problem, lød det fra salen. Der mangler en fælles autoritet omkring, hvad man skal kommunikere, og problemet er, at når man går på internettet, kan man ikke være sikker på, hvad holdningen bag informationen er.

En anden kommenterede, at der i dag ikke er brug for samme autoriteter som tidligere.

Irene Hastrup gav her udtryk for, at ordet medvandrer er bedre end ordet autoritet. Er man medvandrer, er man selv med på, hvad man er i gang med. Jeg tror, det er vigtigt, at man forholder sig som voksenalderen til de børn man har og lever med dem på den vej, de er på.

Kate Østergaard sluttede til sidst med at sige, at det er helt rigtigt set, at unge muslimer mangler autoriteter. Og det er nok også derfor, at de finder dem andre steder. Men de er også gode til at finde ud af det selv – og i netværk med hinanden.

Orientering fra Kristent Muslimsk Samtaleforum og andre dialogaktiviteter

Annette Bennedsgaard rundede dagen af og gav her udtryk for vigtigheden af, at vi er tydelige omkring, hvad vi står for – og også hvad vi forventer os af hinanden. Særligt var det spændende at få øje på det religiøse indhold i studenterhuen, som Kate Østergaard refererede til i sit oplæg. Det var et godt billede på, at det, der før blot var neutralt, nu har fået en anden tydelighed.

Annette Bennedsgaard takkede oplægsholderne for spændende oplæg og alle deltagerne for medspil og en god debat.

Appendiks

Pressemeddelelse udsendt efter konferencen:

Muslimske og kristne ledere: vi har brug for fælles platform for teologisk uddannelse

55 muslimske og kristne ledere var den 19. november 2011 samlet til den 6. konference arrangeret af "Kristent Muslimsk Samtaleforum". Konferencen fandt sted i Minhaj ul-Qurans moske og kulturcenter i København. Fra kristen side deltog tre biskopper fra folkekirken samt præster og organisationsledere fra forskellige kirkesamfund. Fra muslimsk side deltog seks imamer samt repræsentanter for en række muslimske organisationer.

Forud for konferencen blev der afholdt en studiedag på Københavns Universitet med ca. 100 deltagere om "Religiøs dannelse i egen og de andres tradition". Som hovedtema for konferencen havde arrangørerne valgt "Teologisk uddannelse i Danmark" for at sætte fokus på behovet for udviklingen af relevante teologiske uddannelser for både muslimer og kristne i et flerreligiøst samfund.

I 2005 blev der etableret et Center for Islamisk Teologi på det Teologiske Fakultet ved Det Frie Universitet i Amsterdam. Professor Henk Vroom og lektor Yaser Ellethy præsenterede på konferencen erfaringerne med at undervise kristne og muslimske studerende på samme fakultet. Muslimske studerende undervises i de klassiske islamiske discipliner. Kristne og muslimske studerende undervises i fællesskab i andre videnskabelige discipliner, herunder discipliner, som giver indsigt i den hollandske og europæiske kontekst.

I den efterfølgende debat blev der givet udtryk for behovet for en dansk teologisk uddannelse i islam, men samtidig blev der identificeret en række udfordringer. En begyndelse kunne være at integrere islamisk teologi i professions- og efteruddannelser på forskellige uddannelsesinstitutioner. Den kommende styringsgruppe for Kristent Muslimsk Samtaleforum skal undersøge mulighederne for at udvikle teologisk uddannelse og etablere uddannelses tilbud for både muslimer og kristne.

Lektor Safet Bektovic, Center for Europæisk Islamisk Tænkning, udtaler, at "Religiøse ledere i et multireligiøst samfund må have interreligiøse kompetencer. Det er vigtigt at kende til hinandens teologi for at kunne føre en meningsfuld dialog. Man må kunne relatere sin religion til det omgivne samfund, og dette forudsætter en relevant teologisk uddannelse."

Biskop Elisabeth Dons Christensen, Ribe Stift, bakker op om behovet for at sætte fokus på teologisk uddannelse og understreger: "Vi har en fælles interesse i at tale tydeligt og ansvarligt om hver vores tro, fordi vi har et fælles ansvar for det danske samfund, og det har dagen i dag bidraget til på bedste vis."

Konferencens deltagere var enige om at mødes igen d. 17. november 2012, hvor Jerusalemskirken i København (Metodistkirke) vil være vært. Yderligere information og baggrundsmateriale kan hentes på hjemmesiden for Stiftssamarbejdet Folkekirke og Religionsmøde. Henvendelser vedrørende konferencen stiles til generalsekretær i Folkekirke og Religionsmøde, Kåre Schelde Christensen – tlf .: 28 60 16 18 - e-mail: ksc@religionsmoede.dk

Basis for Kristent Muslimsk Samtaleforum

Kristent Muslimsk Samtaleforum (KMS) er et netværk for kristne og muslimske ledere, som er udsprunget af en række årlige konferencer siden 2006.

KMS' formål er at fremme den fælles religionssamtale og værne om og bidrage til udviklingen af det danske samfund som et demokratisk og inkluderende samfund.

KMS' mål er

- at etablere kommunikationskanaler, netværk og relationer, præget af åbenhed og tillid mellem kristne og muslimske ledere
- at identificere, analysere og bearbejde spændingsfyldte problemstillinger
- at tage initiativer hvor kristne og muslimer i fællesskab kan bidrage til samfundets positive udvikling

KMS' mål søges opnået gennem forskellige former for samvær, samtale og samarbejde mellem kristne og muslimske ledere såsom fælles arbejdsgrupper, seminarer, konferencer, studierejser, udgivelser, pressemeddelelser mv.

KMS består af ledere fra kristne og muslimske trossamfund, organisationer, foreninger mv. i Danmark, som kan tilslutte sig KMS' formål og mål.

Ved den årlige konference nedsættes en styringsgruppe, som bl.a. planlægger den kommende konference.

Ved konferencer og andre aktiviteter tilstræbes ligelig deltagelse af kristne og muslimer.

På <http://www.religionsmoede.dk/index.php/aktiviteter/kristent-muslimsk-samtaleforum> kan du læse mere om Kristent Muslimsk Samtaleforum og se billeder fra den sjette konference for kristne og muslimske ledere.

Stiftssamarbejdet Folkekirke og Religionsmøde

Peter Bangs Vej 1

2000 Frederiksberg

Tlf.: 38 38 49 91

www.religionsmoede.dk

mail@religionsmoede.dk

Denne rapport må kun gengives med tydelig kildeangivelse.

Flere eksemplarer kan rekvireres fra Folkekirke og Religionsmødes sekretariat.

ISBN: 87-991-791-6-9

www.religionsmoede.dk